

Per una estratègia balear de bioseguretat

El terme bioseguretat es va aplicar inicialment a l'adopció de mesures preventives per evitar malalties infeccioses a conreus i ramat, però des de fa dues dècades s'aplica també a la defensa front a les espècies invasores (no necessàriament infeccioses) i organismes modificats genèticament.

Les espècies introduïdes invasores són aquelles que són transportades per l'home fora de la seva àrea de presència natural, que tenen capacitat de proliferar als nous ambients i que provoquen o poden provocar impactes sobre la natura, la salut o els bens econòmics.

L'impacte de les espècies invasores sobre la biodiversitat és molt alt, ja que generen canvis dramàtics en el funcionament dels ecosistemes i fins i tot poden fer desaparèixer altres espècies. En general es considera que les espècies invasores suposen la segona causa d'extinció d'espècies a nivell mundial (en el cas d'illes, pot ser la primera causa). Les espècies invasores poden actuar en sinèrgia amb altres amenaces, com el canvi climàtic, que pot afavorir la seva extensió.

Els seus efectes no es limiten a l'àmbit de la biodiversitat, i tenen una important derivada econòmica. Els canvis i impactes als ecosistemes ens acaben passant factura tard o d'hora, però en els casos en que s'afecta a sectors productius (per exemple l'agricultura, l'apicultura, etc) els costos es fan palpables de forma més ràpida. De la mateixa manera els canvis en el paisatge i la biodiversitat poden afectar l'economia turística.

La nostra condició d'illes dificulta l'arribada natural de noves espècies a les Balears, ja que moltes no poden superar la travessa marítima. D'altra banda, l'arribada de flora i fauna de la mà de l'home té lloc en general per poques portes i ben identificades: ports i aeroports. El comerç i els viatges són pràcticament les úniques vies d'entrada a regions insulars. A diferència del continent, on les espècies invasores poden arribar fàcilment per terra estenent-se de forma natural, o mitjançant el transport terrestre de mercaderies absolutament incontrolable, aquí gaudim d'una condició excepcional per poder controlar l'arribada d'espècies indesitjables.

Tot i així, en el que va de segle XXI han progressat a les Illes les invasions de diverses espècies sense que s'hagin pogut controlar adequadament, i un grapat d'elles fins i tot han aconseguit protagonisme als mitjans de comunicació. Sembla que no tenim prou capacitat per evitar l'entrada i extensió d'espècies perilloses a les Balears. Què està fallant? Segurament moltes coses:

Manca d'una base jurídica sòlida, àgil i eficient. La millor forma de lluitar contra les invasores és no deixar que arribin al medi natural. Les estratègies aplicades fins ara són bàsicament reactives, d'intervenció quan la plaga ja s'ha estès. Cal disposar d'eines legals per aturar els invasors a la porta d'entrada.

Manca de suficients mitjans per al control. Cal prendre's seriosament la importància del control sanitari als punts d'entrada de mercaderies, dotar de mitjans suficients per realitzar-lo adequadament, i actuar ràpidament quan es localitzin els problemes.

Manca de suficients mitjans per a l'eradicació o contenció. Una vegada detectada l'espècie invasora al medi natural, i molt especialment en els primers anys, cal combatre amb prou mitjans. Les probabilitats d'èxit en el control minven dramàticament amb el pas del temps.

Dispersió competencial. Son molts i molt diversos els organismes administratius que tenen relació amb l'entrada de mercaderies biològiques (ministeris, conselleries, consells insulars, i ajuntaments). Les espècies invasores no coneixen barreres competencials, pel que per combatre-les fa falta una estratègia integral i compartida.

Manca de suficient informació i educació pública. Una major consciència social sobre la importància de la biodiversitat (tant ecològica com econòmicament) i sobre l'impacte de les espècies invasores facilitarà l'adopció de les polítiques necessàries. La lluita contra organismes invasors, que en definitiva són també éssers vius, no genera simpatia social ni vots. Però és una responsabilitat que els nostres governants no poden defugir.

Manca, en definitiva, una estratègia de bioseguretat. Altres indrets del món han aprofitat la seva condició insular per protegir la seva biodiversitat i la seva economia front a les invasions biològiques, conscients de la seva importància. Aquí malauradament només ens preocupam quan l'invasor afecta o pot afectar sectors econòmics sensibles com l'agricultura.

A la vista del passat i el present, és previsible un futur amb noves arribades i extensions d'espècies invasores a les Balears, amb uns efectes que normalment són greus o molt greus sobre la biodiversitat i altres elements fonamentals de la nostra vida. No es pot seguir actuant tard, reactivament, selectivament i de forma improvisada i insuficient. •

ESTUDI DE LA DETECTABILITAT DELS RAPINYAIRES A L'ILLA DE MALLORCA

Per Javier Reina i Pere Vicens